

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ
ГЕРАЛЬДИКИ, ТОВАРНОГО ЗНАКУ ТА ЛОГОТИПУ

УКРАЇНСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО
ГЕРАЛЬДИКИ І ВЕКСИЛОЛОГІЇ

ІНСТИТУТ БІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ВІСНИК

№ 51

БЕРЕЗЕНЬ 2005

КИЇВ

Символіка Бериславського району Херсонської області

А.Т. Алябова, голова Бериславської районної ради, голова Бериславської районної державної адміністрації.

Н.О. Базилевська, директор Української академії геральдики, товарного знаку та логотипу, член Національної спілки журналістів України.

О.В. Кравченко, художник-дизайнер Української академії геральдики, товарного знаку та логотипу, член Спілки дизайнерів України.

В.П. Чепак, учений секретар Українського наукового товариства геральдики і вексилології, член Національної спілки журналістів України.

- © Тетяна Андріївна Алябова
- © Наталія Олександрівна Базилевська
- © Олег Вадимович Кравченко
- © Віталій Петрович Чепак

Передмова

Місто Берислав виникло на залишках скіфо-сармато-слов'янського поселення на початку нової ери. Археологічні розкопки виявили тут навіть сліди культури доби пізньої бронзи. Місто існувало під різними назвами: Ольвіополь, Мілетополь, Біла Вежа... Під владою Кримського ханства у XV ст. Берислав мав назву Кизи-Кермен, що перекладають як "Дівоча фортеця" або "Суддівська фортеця". Мусульманські правителі використовували фортеці Кизи-Кермен та Іслам-Кермен (сучасна Каховка) як форпост протидії козацьким походам: вони перегороджували Дніпро ланцюгами, не пропускаючи козацькі чайки у Чорне море. Кошовий отаман Іван Сірко 1680 року писав: "Бей кази - керменський непостоянний, изменний пес, который будто страж от турчина резидент пограничный между Крыма и Днепра пребывает". Під стінами Кизи-Кермена воювали козаки "козацького ракетного гетьмана" Б. Ружинського, М. Дорошенка, Б. Хмельницького, І. Сірка... Фортеця була взята штурмом після п'ятиденної облоги військами гетьмана Мазепи та воєводи Шереметева 30.07.1695. Полтавський полковник Герцик після перемоги вилів 120-пудовий дзвін із мідних гармат, захоплених під час штурму (знаходиться у Полтавському краєзнавчому музеї).

Після російсько-турецької війни 1768-1774 рр. теперішня Бериславщина перейшла під владу Російської імперії. Історія Бериславщини пов'язана з козаками-переселенцями з Полтавщини та Чернігівщини. Бериславщина пережила лихоліття австро-німецької окупації під час Першої світової війни, круговерть Громадянської війни, зокрема, під час боїв на Каховському плацдармі в Бериславі розташувався штаб Червоної Армії на чолі з К. Ворошиловим та С. Будьонним. У 1920 р. в Бериславі остаточно утвердилася радянська влада. На території Бериславського району (с. Зміївка) розташована єдина в Україні шведська громада - колишнє поселення шведських колоністів. Вони поселилися у цій місцевості ще у XVIII ст.

Історія Бериславщини була джерелом для розробки проектів гербів і прапорів міської та районної громад. Розробку виконали фахівці дизайнерської групи "Болгов Медіа Центр" та Українська академія геральдики, товарного знаку та логотипу за наукової підтримки Українського наукового товариства геральдики і вексилології.

Проекти герба та прапора Бериславського району

Герб Бериславського району являє собою виллоподібно розділений французький щит (розділення опрокинуте). Гербовий щит окантований срібною смугою. У правому (геральдично) малиновому полі щита зображено золотий козацький хрест, під ним -

срібний півмісяць. У лівому зеленому полі щита зображений золотий дзвін. У нижньому синьому полі щита зображені три золоті корони. Щит увінчаний срібною баштовою короною з трьома баштами. Щит обрамлений золотим вінком із колосків пшениці, прикрашеним знизу трьома гронами винограду.

Прапор Бериславського району являє собою прямокутне полотнище, співвідношення сторін 2 до 3. Полотнище розділено на три горизонтальні смуги. Верхня смуга малинового кольору, її ширина дорівнює $1/2$ довжини древкового краю прапора. Середня смуга зеленого кольору, її ширина дорівнює $1/2$ довжини древкового краю прапора. На середній смузі на відстані половини довжини древкового краю прапора від древкового краю зображений жовтий дзвін, який обрамлений колоссями пшениці з виноградним гроном унизу. Висота дзвону дорівнює $1/5$ довжини древкового краю прапора. Нижня смуга синього кольору, її ширина дорівнює $1/4$ довжини древкового краю прапора.

Символіка та композиція герба базуються на геральдичному значенні кольорів та гербових фігур. Лінія вилоподібного розділення щита зазвичай нагадує латинську літеру Y. У такому щиті першим полем для блазонування (опису) вважається верхній трикутник. У нашому випадку трикутник займає місце біля підніжжя щита, тобто він блазонується останнім, як це виходить із важливості інформації, "записаної" у цій частині герба. Першим є геральдичне праве малинове поле щита. Геральдика не визнає малинового кольору, але Україна пишається малиновими прапорами козаків, тому у гербі Бериславського району поданий козацький малиновий колір. Золотий козацький хрест має виразно витягнуте нижнє рамено. Подібні хрести зазвичай зображували козаки на своїх прапорах та ставили кам'яні хрести на могилах козаків-лицарів. Хрест не тільки козацький символ, але ще й згадка про кошового отамана Костя Гордієнка, чия могила зберігається на козацькому кладовищі в Кам'янській Січі поблизу Берислава. Срібний півмісяць під хрестом нагадує про остаточне взяття мусульманської фортеці у 1695 р. українськими козаками Мазепи та московськими воїнами Шереметева.

Геральдичне ліве поле щита вкрите зеленою емаллю - це колір надії, достатку, свободи й радості. Саме тут зображено золотий дзвін, який нагадує про перемогу 1695 р., коли полтавський полковник Герцик вилив 120-пудовий дзвін із міді трофейних гармат. Саме в місті Берислав на честь козацтва встановлено пам'ятник "Дзвін Кизи-Кермен".

Трикутне геральдичне поле біля підніжжя щита вкрите синьою емаллю. Синій колір символізує чесність, вірність, бездоганність. У нашому випадку він також символізує розташування Бериславського району на березі Каховського водосховища. Три золоті корони - це згадка про походження шведської громади. Три корони на синьому полі - основний елемент герба Королівства Швеція.

Гербовий щит із срібним кантом - символізує чистоту, надію, правдивість, лицарство емблем, уміщених у щиті. Щит обрамлений золотим вінком з колосків пшениці (по три колоси з кожного боку), прикрашеним знизу трьома золотими гронами винограду. Золото символізує християнські чесноти - віру, справедливість, та мирські якості - могутність, багатство, сталість. Три колоски пшениці та три грона винограду - це хліборобство та виноградарство, якими уславлений Бериславський район. Зображені тричі, вони нагадують трилисту конюшину - давню емблему єдності та гармонії. Кількість колосків (три), що двічі повторено, також символізує єдність у символіці чисел. Срібна баштова корона часто увінчує герби міст та регіонів у державах із республіканською формою правління.

Прапор району відтворює основні геральдичні кольори герба. Правила вексилології вимагають чотириколірного прапора (верхня смуга має колір гербової фігури, три інших - колір гербового щита). Але у нашому випадку таке рішення переобтяжить прапор і призведе до його зайвої барвистості. Тому вирішено надати перевагу зеленому

кольору - кольору надії, достатку, свободи й радості. На зеленій смузі розташований жовтий дзвін, який символізує козацькі перемоги та перехід району під владу християнської держави. Верхня малинова смуга - від козацьких прапорів; нижня синя смуга - Каховське водосховище. Символіка кольорів та ж сама, що й у гербових емалях.

Додаток. Нові геральдичні корони

Серед сучасних геральдичних елементів чинне місце посідають корони. Вони увінчують герби адміністративних центрів областей (золоті баштові корони із трьома зубцями), герби інших міст і селищ (такі ж самі срібні корони). Існують навіть "хліборобські" золоті корони з трьома зубцями, ці корони немовби зроблені з пшеничного колосся. Останні видаються нам особливо виразними, бо вони якнайкраще відображають сутність звеличування хліборобської праці [1]. Але міські баштові корони новітнього часу нам здаються невдалими. Зубці фортечної башти, здається, нависають над стінами; їхня рівновага викликає сумніви. Тому ми запропонували для нових гербів нові міські корони.

Російська гербова система барона Бернгарда Кене, яка була розроблена в середині XIX ст., охоплювала 7 видів корон, серед яких чотири були міськими ("баштовими") коронами. Відповідно до кількості зубців та металу або емалі корони Кене відображали статус міста [2]. Золота баштова корона "о п'яти зубцях" прикрасила герби міст з 50-тисячним населенням; золота баштова корона з трьома зубцями була в гербах інших губернських міст; така ж сама срібна баштова корона в гербах позначала повітові міста; червлена баштова корона з двома зубцями призначалась для гербів посадів (селищ міського типу).

Але у світовій практиці герботворення існують також міські корони, які мають вигляд фортечної стіни з баштами. Частина фортечної стіни із зубцями та кількома баштами використовується у геральдичній практиці, зокрема румунськими геральдистами для гербів міст різного статусу. У виданні [3] наведені зразки гербів з означеними коронами. Адміністративні центри регіонів мали міські корони у вигляді фортечної стіни, над якою здіймаються п'ять веж; інші міста мали такі ж самі корони, але з трьома вежами.

Ми пропонуємо два типи міських золотих корон у вигляді фортечної стіни з трьома вежами (для гербів областей та обласних центрів) та з двома вежами (для міст обласного підпорядкування), а також три типи срібних міських корон у вигляді фортечної стіни з трьома вежами (для районів та районних центрів), із двома вежами (для міст районного підпорядкування) та з однією вежею (для селищ міського типу). Цією роботою ми презентуємо саме нові корони району та районного центру.

Бібліографія:

1. Болгов В.В., Чепак В.П. Сучасна міська і районна символіка України в довідниках Українського видавничого консорціуму (герби і прапори районів, міст і сіл) // Вісник Української академії геральдики, товарного знаку та логотипу, 2004, № 42, с. 13-19.
2. Символы, святыни и награды Российской державы / В.Н. Балязин, А.Н. Казакевич, А.А. Кузнецов, Н.А. Соболева. - Москва: ОЛМА-ПРЕСС, 2004. - 336 с.
3. Гречило А., Савчук Ю., Сварник І. Герби міст України (XIV - I пол. XX ст.). - Київ: Брама, 2001. - 400 с.